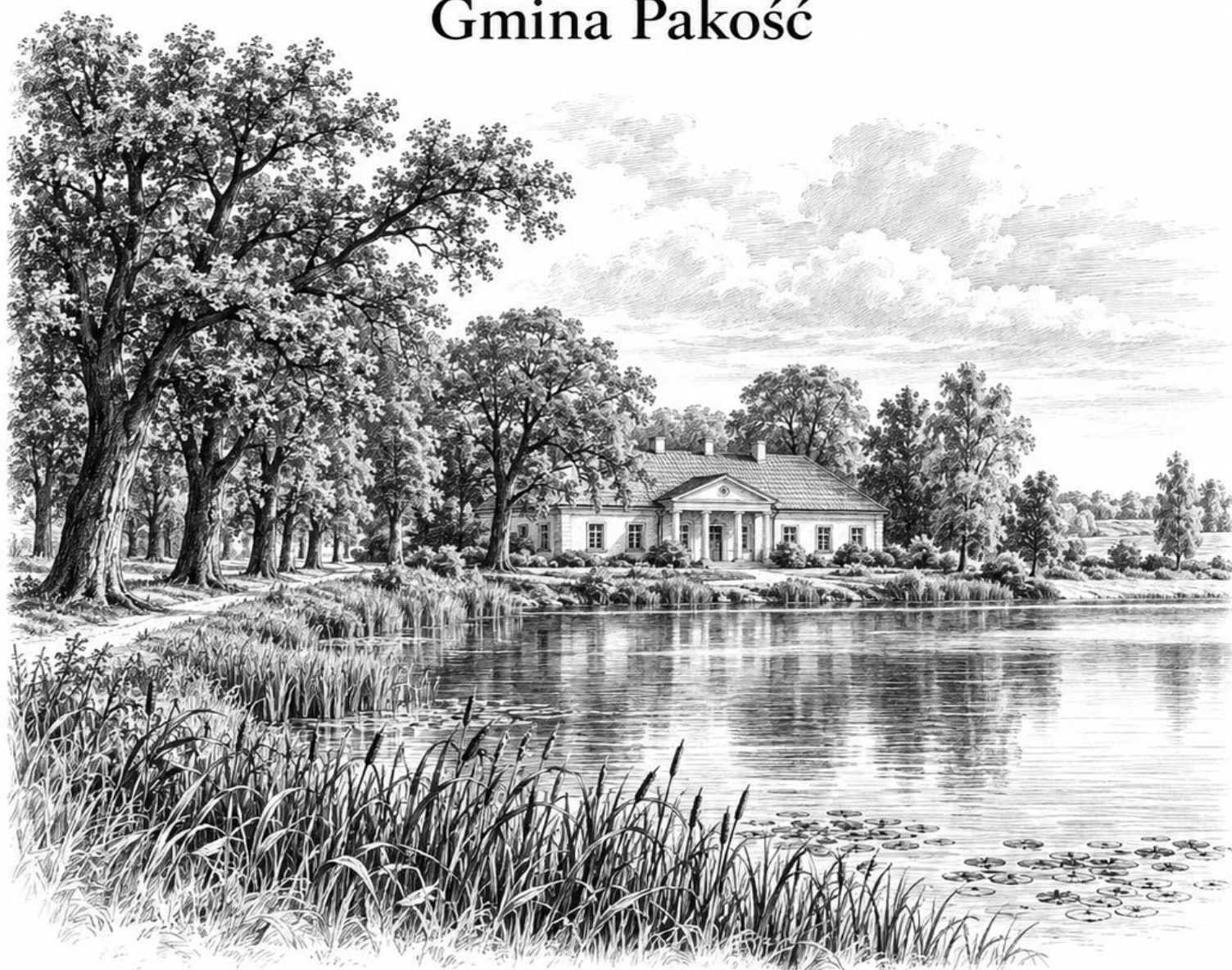

HISTORIA WSI ŁĄCKO

Od pradziejów do współczesności
Gmina Pakość

Tomasz OSET

Łącko 2026

Łącko leży nad jeziorem Mielno, w gminie Pakość, w powiecie inowrocławskim. Dzieje miejscowości obejmują pradziejowe osadnictwo, wielowiekową przynależność do dóbr biskupów włocławskich, rozwój majątku Roemerów i przemiany powojenne. Historię wsi tworzyli właściciele i zarządcy dóbr, rodziny pracowników folwarcznych, rolnicy, rzemieślnicy oraz organizatorzy życia społecznego.

HISTORIA WSI ŁĄCKO

Od pradziejów do współczesnego sołectwa w gminie Pakość

Wstęp

Historia każdej miejscowości, niezależnie od jej wielkości, stanowi ważną część dziedzictwa kulturowego i społecznego. Tworzą ją nie tylko wielkie wydarzenia historyczne, ale przede wszystkim ludzie, ich codzienna praca, rodzinne losy, tradycje oraz przemiany zachodzące na przestrzeni kolejnych pokoleń. Taką historię ma również Łącko – niewielka wieś położona nad Jeziorem Mielno, w gminie Pakość, której dzieje sięgają czasów znacznie wcześniejszych niż pierwsze zachowane wzmianki pisane.

Opracowanie ma układ chronologiczno-problemowy. Pierwsze rozdziały przedstawiają dzieje Łącka od pradziejów do II wojny światowej, natomiast dalsza część omawia powojenne przemiany gospodarcze, społeczne i administracyjne oraz najważniejsze miejsca i organizacje związane ze wsią. Numerowane odsyłacze prowadzą do wykazu źródeł zamieszczonego na końcu pracy.

Pomysł opracowania historii Łącka zrodził się z potrzeby zachowania pamięci o miejscu, z którym związane były losy wielu pokoleń mieszkańców. Z upływem lat odchodzą ludzie pamiętający dawny wygląd wsi, funkcjonowanie majątku ziemskiego, powojenne przemiany gospodarcze czy wydarzenia, które przez dziesięciolecia kształtowały życie lokalnej społeczności. Wraz z nimi bezpowrotnie mogą zagaść wspomnienia, opowieści i informacje, których nie odnajdziemy w urzędowych dokumentach.

Przygotowując niniejsze opracowanie, starałem się zebrać i uporządkować dostępne wiadomości dotyczące dziejów Łącka – od najstarszych śladów osadnictwa, poprzez okres przynależności do dóbr biskupów włocławskich, historię majątku i rodziny Roemerów, lata zaborów, odzyskania niepodległości i II wojny światowej, aż po przemiany gospodarcze i społeczne drugiej połowy XX wieku oraz współczesność.

Szczególne miejsce poświęciłem dawnym mieszkańcom Łącka. Nazwiska właścicieli ziemskich, dzierżawców, zarządców, pracowników folwarcznych, rolników i rzemieślników, zachowane w dokumentach i rejestrach, pozwalają spojrzeć na historię wsi nie tylko przez pryzmat wydarzeń, ale przede wszystkim ludzkich losów. To właśnie ci ludzie, często dziś już zapomniani, swoją pracą i zaangażowaniem tworzyli miejscowość, którą znamy obecnie.

W opracowaniu uwzględniłem również historię miejsc szczególnie ważnych dla Łącka: dawnego dworu i parku, dróg, lasów, Kanału Smyrnia, zakładów produkcyjnych, ośrodka harcerskiego, strzelnicy myśliwskiej, przystani żeglarskiej, kapliczek i krzyży przydrożnych.

Każdy z tych obiektów stanowi świadectwo określonego etapu rozwoju miejscowości i przypomina o działalności ludzi, którzy przyczynili się do jego powstania.

Podstawą niniejszej pracy były zachowane kroniki, dokumenty archiwalne, dawne rejestry mieszkańców, materiały urzędowe, publikacje historyczne, informacje prasowe oraz dostępne opracowania regionalne. Korzystałem także z przekazów i wspomnień dotyczących życia wsi. Tam, gdzie informacje pozostają niepełne lub wymagają dalszego potwierdzenia, starałem się wyraźnie oddzielić udokumentowane fakty od miejscowych przekazów i przypuszczeń.

Mam świadomość, że przedstawiona historia nie jest opracowaniem zamkniętym ani wyczerpującym wszystkie zagadnienia. Wiele dokumentów nadal czeka na odnalezienie, a niektóre wydarzenia wymagają dalszych badań. Być może w rodzinnych albumach, szufladach i domowych archiwach mieszkańców znajdują się fotografie, listy, dokumenty i wspomnienia, które pozwolą uzupełnić lub skorygować opisane tutaj dzieje.

W przypisach i narracji zastosowano trzy poziomy pewności ustaleń. Informacje potwierdzone w dokumentach urzędowych, archiwalnych lub publikacjach naukowych przedstawiono jako fakty. Dane pochodzące z kroniki lokalnej oznaczono jako przekaz kronikarski, a relacje ustne i niezwerifikowane odczyty zapisów wskazano jako wymagające dalszego potwierdzenia. Takie rozróżnienie pozwala zachować wartość miejscowej pamięci bez zrównywania jej z materiałem źródłowym o ustalonej proveniencji.

Przez lata mojego zaangażowania w życie społeczne Łącka miałem możliwość obserwowania zachodzących zmian, poznawania mieszkańców oraz uczestniczenia w przedsięwzięciach służących rozwojowi naszej miejscowości. Doświadczenia te utwierdziły mnie w przekonaniu, że troska o przyszłość wsi powinna iść w parze z poszanowaniem jej przeszłości. Nie sposób bowiem w pełni zrozumieć miejsca, w którym żyjemy, bez poznania historii ludzi, którzy byli tu przed nami.

Chciałbym, aby niniejsze opracowanie było nie tylko zbiorem dat, nazwisk i wydarzeń, lecz także zachętą do odkrywania własnych korzeni, rozmów międzypokoleniowych i wspólnego pielęgnowania lokalnej pamięci. Szczególnie zależy mi na tym, aby młodsze pokolenia mieszkańców wiedziały, jak bogatą i interesującą przeszłość ma ich rodzinna miejscowość.

Przekazuję tę pracę wszystkim mieszkańcom Łącka – zarówno tym, których rodziny związane są z naszą wsią od pokoleń jak i tym, którzy znaleźli tutaj swój dom w ostatnich latach. Dedukuję ją również pamięci dawnych mieszkańców, których praca, wysiłek i codzienne życie pozostawiły trwałe ślady w historii tej ziemi.

Mam nadzieję, że opracowanie stanie się początkiem dalszego dokumentowania dziejów Łącka, a każdy odnaleziony dokument, fotografia czy wspomnienie pozwoli dopisać kolejne strony naszej wspólnej historii. **Bo historia Łącka to przede wszystkim historia ludzi, którzy tutaj żyli, pracowali i tworzyli swoją małą ojczyznę.**

Pradzieje i najstarsze ślady osadnictwa

Najstarszy rozdział historii terenu dzisiejszego Łącka poprzedza średniowieczne wzmianki pisane. Badania archeologiczne potwierdziły tu obecność społeczności kultury pucharów lejkowatych, związanej z neolitem. Stanowisko Łącko 6 zostało opisane przez Lucynę Domańską i Aleksandra Koşkę w opracowaniu opublikowanym w 1983 roku w „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Archaeologica”. Autorzy przedstawili wyniki badań z 1973 roku prowadzonych przez Ekspedycję Kujawską Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. [3]

Znaleziska z Łącka stały się podstawą badań nad rozwojem i chronologią kultury pucharów lejkowatych na Kujawach. Zestawienie zabytków wskazywało na kontakty między społecznościami reprezentującymi różne tradycje kulturowe. Obecność pradziejowego obozowiska dowodzi użytkowania tych terenów na długo przed powstaniem dóbr biskupich. Nie przesądza jednak o ciągłości jednej osady od neolitu do czasów historycznych. [3]

Przekazane opracowanie opisuje również grobowce megalityczne oraz ślady osady w pobliżu ujścia Smyrni do Noteci. Przytacza badania z 1969 roku, lat 1972–1973 i 1988–1995, a także informację o zniszczeniu zachodniej części osady przez eksploatację żwirowni. Daty te odnoszą się do dziejów badań i ochrony stanowisk, a nie do czasu powstania osady. Opracowanie wymienia ponadto stanowiska wczesno- i późnośredniowieczne odnotowane w studium gminy. [20]

Średniowieczne Łącko i dobra biskupie

Przekazana kronika wskazuje rok 1250 jako datę pierwszej wzmianki o miejscowości, zapisanej jako „Lanschsc”. Według tego przekazu Łącko należało już wcześniej do biskupa włocławskiego. Rok 1250 jest datą odnotowania osady w źródle, a nie datą jej założenia. Kronika podaje również, że w 1259 roku papież Aleksander IV potwierdził prawa biskupstwa włocławskiego do Łącka w bulli protekcyjnej. [1]

Szczególnie dobrze udokumentowana jest wiadomość o młynie wodnym. W 1277 roku biskup włocławski Albierz, za zgodą kapituły, oddał młyn w Łącku w stałe użytkowanie osobom określonym w dokumencie jako Hinzoni et Hinzoni. Użytkownicy mieli utrzymywać urządzenie, mieć zboże właściciela oraz płacić rocznie 16 grzywien srebra. Informację tę przytacza inwentarz średniowiecznych dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. [4]

Łącko było ośrodkiem klucza dóbr biskupich, w którym znajdował się dwór obsługiwany przez świadczenia okolicznych wsi. Kronika wymienia wśród miejscowości tego klucza między innymi Parchanie, Brudnię, Opoki, Sławsko, Łagiewniki, Szadłowice, Wonorze i Dźwierzchno.

Skład klucza należy odnosić do czasu powstania konkretnego wykazu, ponieważ nie musiał być jednakowy przez wszystkie stulecia. Wieś należała do parafii w Tucznie. [1]

W kronice występuje także informacja o prawach Wojciecha starszego herbu Leszczyc z Pakości i Kościelca do Łącka w 1341 roku. Nie wyjaśnia ona zakresu tych praw ani ich relacji do własności biskupiej. Bez dokumentu nadania lub transakcji nie można uznać tej wzmianki za dowód przejścia całej wsi w ręce prywatne. [1]

W połowie XIV wieku dziesięcinę z Łącka miał pobierać prepozyt kolegiaty w Kruszwicy. W 1489 roku odnotowano osiem łąnów osiadłych, trzy i pół łąna opuszczonego oraz folwark. W latach 1510–1511 wieś płaciła poradlnę od sześciu łąnów na rzecz starostwa inowrocławskiego. Dane te ukazują rolniczy charakter miejscowości i współistnienie gospodarstw chłopskich z gospodarką folwarczną. [1]

W dawnych dokumentach zmieniała się pisownia nazwy: kronika podaje Lanschsco w 1250 roku, Lans w 1277, Landczsko w 1413, Lanczsko w 1489, Lanczko w 1527, Łączko w 1583 i Lanczko w 1604 roku. W okresie pruskim spotykano zapis Lonsk. Zmiany zapisu nie oznaczają powstania odrębnych miejscowości. [1]

Cypel, młyn wodny i Torfniki – historyczne zagospodarowanie zatoki Jeziora Mielno

Szczególnie interesującym miejscem w historii gospodarczej Łącka jest półwysep nazywany przez mieszkańców „Cyplem”, położony w sąsiedztwie dawnego majątku. Historia młynarstwa w Łącku sięga co najmniej 1277 roku, kiedy biskup włocławski Albierz przekazał miejscowy młyn wodny w stałe użytkowanie za roczną opłatą 16 grzywien srebra.

Położenie późniejszego młyna na Cyplu wskazuje na gospodarcze wykorzystanie tej części jeziora. Szczególnego znaczenia nabiera możliwość istnienia kanału przecinającego nasadę półwyspu, który oddzielałby Cypel od pozostałej części lądu. Taki przekop mógł umożliwiać przepływanie jednostek transportowych pomiędzy dwiema częściami jeziora, skracając drogę do przystani przy majątku.

Miałoby to znaczenie zwłaszcza w kontekście późniejszego planowanego transportu kamienia barkami na budowę drogi. W dokumencie z 1914 r. zatytułowanym *„Angebot betreffend die Lieferung von versenkten Bordsteinen und Pflastersteinen zur Pflasterung des Weges von Georgensburg nach Roemershof”* który jest ofertą dostawy krawężników i kamienia brukowego do budowy drogi. Napisano tam *„frei Waggon Pakosch oder Bollwerk Roemershof”*. Oznacza to dostawę do wagonu kolejowego w Pakości albo do nabrzeża przeładunkowego przy majątku Roemerów. Można zatem potwierdzić, że w 1914 roku nabrzeże przy majątku Roemerów było wskazywane jako miejsce dostawy dużej ilości materiałów budowlanych.

W pobliżu przebiegu kanału znajdują się Torfniki, będące pozostałością podmokłego krajobrazu i prawdopodobnej eksploatacji torfu. Ich lokalizacja skłania do rozważenia, czy naturalne zagłębienia terenu mogły zostać wykorzystane podczas prac hydrotechnicznych. Nie można wykluczyć, że w tym miejscu przez stulecia nakładały się na siebie różne formy działalności człowieka: średniowieczne młynarstwo, gospodarka majątkowa, transport wodny, wydobywanie torfu i melioracje.

Dzierżawcy i mieszkańcy w XVII i XVIII wieku

W czasach nowożytnych dobra biskupie oddawano w dzierżawę. Kronika zachowuje nazwiska zarządców i dzierżawców, a także wiadomości rodzinne pochodzące z tradycji opracowań ksiąg parafialnych. W 1650 roku ochrzczono Annę, córkę Jana Łąckiego i Marianny Wilkostowskiej. Wśród kolejnych osób związanych z zarządem dóbr wymieniono Jana Żaboklickiego i Katarzynę Ulanowską, Macieja Gowarzewskiego, Stefana Ulanowskiego oraz Jana Baptystę Ponisa z żoną Zuzanną. Około 1689 roku pojawia się Marcin Brzeziński, określony jako wdowiec. [1]

Lokalna tradycja łączy przesmyk na jeziorze, zwany „piekłem”, z przeprawą wojsk szwedzkich z Mielna w czasie potopu. Opowieść ta należy do pamięci miejscowej. Nie ustala ona daty wydarzenia, liczby poległych ani przebiegu starcia, dlatego nie należy przedstawiać jej jako zweryfikowanego opisu bitwy. [1]

Na początku XVIII wieku w przekazach występują Sulerzyscy. Z datą 20 czerwca 1712 roku kronika wiąże dokument biskupa Konstantego Felicjana Szaniawskiego, wystawiony w Łącku i dotyczący zamiany prebend kanoników Andrzeja Korsza oraz Macieja Guttetera. Wiadomość ta dokumentuje obecność działalności biskupiej w miejscowości. [1]

W latach czterdziestych XVIII wieku wymieniano Stanisława Białachowskiego i Magdalenę z Zalewskich. W 1747 roku ślub zawarli Kazimierz Misiewski i Agata Podgórska. W 1752 roku dzierżawcom Hiacyntowi i Mariannie Brzezańskim urodził się syn Franciszek. Z dobrami związani byli także Piotr Cybulski i Marianna z Ostraszewskich; jej śmierć kronika datuje na 1764 rok. [1]

W 1766 roku Jakub Brzeski, wdowiec, zawarł w Tucznie małżeństwo z Anną Golińską. W tym samym roku zmarła Teofila z Wolskich Golińska. W 1775 roku Dyzmie Małachowskiemu i Anieli Anuszkiewicz urodziła się córka Michalina Aniela. Te pojedyncze wiadomości przybliżają środowisko dzierżawców, lecz nie stanowią jeszcze kompletnego rejestru mieszkańców wsi. [1]

Rozbiory i zmiany właścicieli do 1828 roku

Po pierwszym rozbiórze Polski Łącko znalazło się pod panowaniem pruskim. Według kroniki jeszcze w 1774 roku pozostawało własnością biskupią. Daty tej nie należy więc traktować automatycznie jako daty zakończenia własności biskupstwa. Zapis o dzierżawie do trzeciego rozbioru pozostaje natomiast w sprzeczności z podaną w tej samej kronice zmianą właściciela w 1790 roku. [1]

Kronika podaje, że 30 czerwca 1790 roku majątek nabył Ksawery von Oppeln-Bronikowski, landrat inowrocławski, a kolejnym właścicielem był Carl Drewitz. Z okresem napoleońskim wiąże nadanie dóbr Nicolasowi-Charlesowi Oudinotowi i przekazanie domeny inowrocławskiej jego przedstawicielowi w Łojewie. Podaje przy tym, że darowizna nie została ujawniona w księdze wieczystej majątku. Nadania tego nie można bez dalszej kwerendy utożsamiać z bezsporną zmianą właściciela hipotecznego Łącka. [1]

Dla uporządkowania chronologii napoleońskiej należy uwzględnić biogram Oudinota opublikowany przez Fondation Napoléon. Łączy on dotację domeny inowrocławskiej z nadaniem tytułu hrabiego Cesarstwa 25 lipca 1808 roku. Informacja ta uzupełnia miejscowy przekaz, lecz sama nie rozstrzyga praw do poszczególnych nieruchomości Łącka. [22]

Od 8 czerwca 1822 roku majątek miał należeć do Anny Marii Lawrenz. Następna transakcja zapoczątkowała ponadstuletni okres związku miejscowości z rodziną Roemerów. [1]

Majątek Roemerów w XIX wieku

14 stycznia 1828 roku majątek kupił Friederika Ludwika Roemer, z domu Sitz, wcześniej zamężna Schendel, żona Franza Roemera. Według kroniki 12 lutego 1833 roku dziedziczył po niej mąż. Franz przeprowadził komasację gruntów, a w 1834 roku przejął gospodarstwa włościańskie. Zmiany te wiązały się z koncentracją ziemi i rozwojem folwarku. [1]

Następnie majątek za 5812 talarów nabyli syn Wilhelm Franz Roemer i jego żona Auguste z domu von Kryger. Wilhelm Franz urodził się 23 maja 1820 roku w Pławinie, a zmarł w Łącku w 1890 roku. W 1864 roku wszedł w skład komitetu zabiegającego o połączenie kolejowe Mogilna, Pakości, Barcina, Łabiszyna i Bydgoszczy. Udział w Komitecie nie oznacza, że kolej została wówczas wybudowana. [1]

W 1860 roku Łącko miało według kroniki 160 mieszkańców, w tym 142 katolików i 18 ewangelików. Spis z 1 grudnia 1871 roku wykazywał 156 osób: 75 mężczyzn i 81 kobiet, tworzących 27 gospodarstw rodzinnych. Katolików było 130, a ewangelików 26. Zestawienia pokazują przewagę ludności katolickiej przy obecności społeczności ewangelickiej. [1]

Folwark zajmował się uprawą ziemi i hodowlą zwierząt. W kronice odnotowano cegielnię działającą w 1872 roku. W końcu XIX wieku powstał zachowany zespół dworski z parkiem. Dwór, zabudowania pracowników, kuźnia i obiekty gospodarcze tworzyły zaplecze majątku. Zespół dworski wpisano do rejestru zabytków 11 kwietnia 1995 roku pod numerem A/440/1-2. [1, 5, 6]

30 września 1885 roku właścicielem miał zostać Max Roemer, urodzony 28 lipca 1850 roku w Łącku. Augusta Roemer zmarła w 1889 roku, Wilhelm Franz w 1890. Kronika podaje, że Max zawarł małżeństwo z Wandą Brentzel 18 grudnia 1900 roku i zmarł w Łącku w 1920 roku. [1]

Rodzina właścicieli i życie wsi na początku XX wieku

Na początku XX wieku majątek obejmował według kroniki 634 hektary. W 1903 roku wymieniono zarządcę zapisanego jako W. Bochm oraz hodowlę 43 koni, 74 krów, 153 sztuk trzody chlewnej i 586 owiec. W pierwszym dziesięcioleciu XX wieku obszar dworski otrzymał nazwę Römershof, wywodzącą się od nazwiska właścicieli. [1]

Zestawienie historyczne AGoFF przywołane w załączonym opracowaniu odnotowuje zmianę nazwy obszaru dworskiego Lonsk na Römershof między 1903 a 1908 rokiem oraz przyporządkowanie do ewangelickiej parafii Pakość. Jest to wskazówka do poszukiwania aktów chrztów, małżeństw i zgonów rodziny Roemerów oraz innych ewangelickich mieszkańców majątku. Nie przesądza miejsca pochówku poszczególnych osób. [20]

Z małżeństwem Maxa i Wandy kronika wiąże czworo dzieci. Ich zestawienie porządkuje dane genealogiczne, zachowując pisownię imion z przekazanego materiału. Datyienne wymagają ostatecznego sprawdzenia w aktach stanu cywilnego lub metrykach. [1]

Osoba	Dane zapisane w kronice	Związek z majątkiem
Edyta Augusta Angelika Roemer	10 grudnia 1901, Łącko	Córka Maxa i Wandy; wymieniana wśród spadkobierców
Franz Wilhelm Max Roemer	20 marca 1904, Łącko	Syn Maxa i Wandy; w polskich zapisach także Franciszek
Otto Richard Walter Roemer	28 marca 1906, Łącko	Syn Maxa i Wandy
Kurt Max Bruno Roemer	9 lutego 1908, Łącko	Syn Maxa i Wandy

W przekazanej kronice Wanda została określona jako wdowa będąca właścicielką już w 1900 roku. Zapis ten jest niezgodny z podanymi tam datami ślubu i śmierci Maxa. W historii należy

zatem wiązać jej wdowieństwo z czasem po 1920 roku, przy zachowaniu tej daty jako informacji kronikarskiej. [1]

W latach 1909–1923 kronika wymienia rodziny i osoby noszące nazwiska: Bagorowski, Brzycky, Budzih, Chełminiak, Chojnacki, Ciszewski, Czerniak, Czerwiński, Dreger, Erdmann, Franczak, Geisler, Hallas, Jagodziński, Kaszewski, Kawka, Korzeniowska, Kosanke, Kotlesek, Kunkel, Michalski, Mochelski, Moritz, Moszczyński, Nowak, Organiszczak, Podlaszewski, Prędkie, Prusak, Rogalski, Roemer, Samborski, Słomkowski, Smyk, Sobczak, Ścigalski, Tomrzak, Woda, Wozniak, Zaremba, Zuba i Zwoliński. Pisownia części nazwisk wymaga porównania z oryginalną ewidencją. [1]

W 1913 roku rozpoczęto budowę utwardzonej granitem drogi z Łącka do Rybitw. Kronika podaje, że roboty trwały do początku 1920 roku. Droga łączyła wieś z sąsiednimi miejscowościami i ułatwiała przewóz produktów rolnych oraz przemieszczanie się mieszkańców. [1]

Budowa drogi Pakość - Łącko w latach 1913–1914

1. Droga jako element rozwoju majątku ziemskiego

Jednym z ważniejszych przedsięwzięć infrastrukturalnych tego okresu były przygotowania do budowy brukowanej drogi prowadzącej od Georgsburga do Roemershof.

Historia tego przedsięwzięcia zachowała się w obszernym zbiorze niemieckojęzycznych dokumentów archiwalnych, obejmującym korespondencję administracyjną, zobowiązania zainteresowanych stron, kosztorysy oraz oferty przedsiębiorców budowlanych.

W ówczesnych warunkach utwardzenie drogi było przedsięwzięciem istotnym gospodarczo. Drogi gruntowe, szczególnie w okresach jesiennych opadów i wiosennych roztopów, utrudniały transport płodów rolnych, materiałów budowlanych i zaopatrzenia. Budowa nawierzchni brukowanej mogła usprawnić funkcjonowanie majątku oraz poprawić dostępność komunikacyjną okolicy.

2. Początki przedsięwzięcia – rok 1913

Najwcześniejsze dokumenty dotyczące sprawy pochodzą z sierpnia 1913 roku. W korespondencji z 28 sierpnia 1913 roku pojawiają się zagadnienia związane z administracyjnym rozpatrywaniem planowanego przedsięwzięcia. Sprawa była prowadzona przy udziale władz prowincji poznańskiej oraz administracji powiatowej w Hohensalza, czyli dzisiejszym Inowrocławiu.

Jesienią 1913 roku trwała dalsza wymiana korespondencji. Zachowane pisma z września i października wskazują, że przedsięwzięcie wymagało uzgodnień pomiędzy urzędami i zainteresowanymi stronami.

Już na tym etapie widać, że budowa drogi nie była prostą czynnością gospodarczą, lecz przedsięwzięciem wymagającym formalnego przygotowania i udziału kilku szczebli administracji.

3. Rodzina Roemerów i sprawa budowy drogi

W zachowanej dokumentacji wielokrotnie pojawia się nazwa Roemershof oraz nazwisko Roemer. Wskazuje to na bezpośredni związek przedsięwzięcia z majątkiem ziemskim rodziny Roemerów.

W marcu 1914 roku sporządzono dokumenty dotyczące zobowiązań związanych z inwestycją. Szczególne znaczenie ma pismo datowane na 14 marca 1914 roku, obejmujące ustalenia odnoszące się do budowy drogi. Z dokumentów wynika, że przedstawiciele majątku uczestniczyli w postępowaniu administracyjnym dotyczącym przedsięwzięcia. Korespondencja obejmowała również kwestie związane z gruntami oraz organizacją prac.

4. Przygotowanie inwestycji wiosną 1914 roku

Wiosną 1914 roku przygotowania do budowy drogi weszły w fazę bardziej szczegółowych uzgodnień. W marcu i kwietniu sporządzano kolejne pisma dotyczące spraw administracyjnych, gruntowych i finansowych.

Przygotowanie drogi wymagało nie tylko ustalenia jej przebiegu, lecz także określenia sposobu wykonania nawierzchni, robót ziemnych oraz urządzeń związanych z odwodnieniem.

5. Oferty na wykonanie drogi z Pakości do Łącka

Zakres przewidywanych prac podzielono na kilka grup:

- Roboty ziemne – przygotowanie terenu i podłoża pod nawierzchnię.
- Przepusty i odwodnienie – wykonanie elementów umożliwiających odprowadzanie wody.
- Wykonanie nawierzchni – roboty brukarskie stanowiące zasadniczą część inwestycji.
- Prace dodatkowe – czynności uzupełniające związane z budową drogi.

Wśród osób i przedsiębiorstw występujących w tej części akt znajdują się między innymi Paul Schulz, Johann Hoff, Karl Bülke oraz Curt Oesterwitz. Ten ostatni prowadził przedsiębiorstwo w Hohensalza. Na jego papierze firmowym wymieniono działalność obejmującą kamień, piasek i żwir, a więc materiały mające zastosowanie w robotach drogowych.

6. Technologia budowy drogi

Podstawowym elementem przedsięwzięcia miała być nawierzchnia brukowana, a więc trwalsza od drogi gruntowej i bardziej odporna na intensywne użytkowanie.

Przewidziano również roboty ziemne, przygotowanie podłoża oraz wykonanie elementów odwodnienia.

Było to istotne ze względu na konieczność zapewnienia trwałości nawierzchni i ograniczenia negatywnego wpływu wód opadowych.

Kosztyorysy pokazują, że budowa drogi wymagała współpracy osób zajmujących się transportem materiałów, pracami ziemnymi, robotami brukarskimi i wykonaniem urządzeń towarzyszących.

7. Budowa drogi a wybuch I wojny światowej

Przygotowania do realizacji drogi przypadły na szczególny moment historyczny.

W maju 1914 roku sporządzano oferty i kosztorysy robót, natomiast zaledwie kilka miesięcy później, w lipcu 1914 roku, rozpoczęła się I wojna światowa. Wydarzenie to mogło mieć wpływ na dostępność pracowników, transport materiałów budowlanych oraz finansowanie inwestycji.

8. Znaczenie inwestycji dla historii Łącka

Zachowana dokumentacja stanowi świadectwo przemian infrastrukturalnych zachodzących na obszarach wiejskich Kujaw na początku XX wieku. Przygotowania do budowy drogi z Georgsburga do Roemershof pokazują, że rozwój komunikacji był istotnym elementem funkcjonowania majątków ziemskich. Historia drogi do Roemershof stanowi zatem ważny fragment dziejów Łącka w ostatnich latach panowania pruskiego.

Łącko w II Rzeczypospolitej

Po powrocie tych terenów do Polski Łącko znajdowało się w powiecie inowrocławskim województwa poznańskiego, a od 1938 roku województwa pomorskiego. Zachowano odrębność obszaru dworskiego jako jednostki ewidencji i administracji. Kronika podaje, że w 1921 roku istniało tu dziesięć budynków mieszkalnych. [1]

Według załączonego opracowania w okresie międzywojennym gospodarstwo specjalizowało się w hodowli koni i bydła, produkcji mleka oraz uprawie buraków cukrowych. Dla 1926 roku podano areał 634 hektarów, w tym 82 hektary wód jeziora Mielno. Powierzchnia historycznego majątku nie jest tożsama z powierzchnią współczesnego sołectwa. [20]

Wśród ówczesnych rodzin wymienia Baranowskich, Cecelonów, Cierzniaków, Czechowskich, Dembskich, Dziurzyńskich, Freichelów, Germanów, Güttnerów, Hutków, Jagodzińskich,

Jaskólskich, Jędrzejczaków, Józefowiczów, Kotlarków, Książkiewiczów, Ligockich, Mierzejewskich, Moszczyńskich, Nadrajkowskich, Nowaków, Patyków, Podlaszewskich, Prętkich, Roemerów, Stypczyńskich, Swędrowskich, Szymańskich, Szymczaków, Ścigalskich, Walentowiczów, Włazików, Wodów, Wojtysiaków, Zarembów, Ziętarów, Zwolińskich i Żmudzińskich. Zestawienie obejmuje przekaz kronikarski, nie jest spisem wszystkich osób obecnych w jednym dniu. [1]

Większość zajęć mieszkańców wiązała się z rolnictwem, hodowlą i obsługą majątku. Kronika zachowała również konkretne przykłady rzemiosł i stanowisk pracy. [1]

Mieszkaniec	Zajęcie według kroniki
Piotr Czechowski	Kowal
Władysław Dziurzyński	Pomocnik kowala
Marcin Nadrajkowski	Kołodziej
Władysław Cierźniak	Szewc
Franciszek Germann	Owczarz
Izydor Kaszewski	Leśniczy
Edward Güttner	Gajowy, wymieniony w latach 1934–1936
Wojciech Nowak i Franciszek Jagodziński	Stangreci
Jan Książkiewicz i Józef Zaremba	Nadzorcy

Dodatkowym źródłem jest „Lista dusz” obszaru dworskiego Łącko z lat 1925–1932. Rejestr zawierał dane o urodzeniu, wyznaniu, stanie małżeńskim, zawodzie, przybyciu i wyjeździe mieszkańców. Poprzednie opracowanie przekazanych skanów odnotowuje w rodzinnej karcie Wandę, Editę, Franciszka, Ottona oraz osobę odczytaną wstępnie jako Annemarie Roemer. To ostatnie imię pozostaje odczytem niepewnym. Nie należy na tej podstawie dopisywać kolejnego dziecka do genealogii Maxa i Wandy ani utożsamiać tej osoby z Kurtem. [2]

W rejestrze odnotowywano również robotników, służące i stelmachów. Odczyty części nazwisk w poprzednim opracowaniu miały charakter wstępny, dlatego nie zastępują nazwisk z kroniki w wykazie zawodów. Rubryki „żona”, „syn” i „córka” określały relacje rodzinne, a nie wykonywane zajęcia. [2]

„Lista dusz” miała alfabetyczny skorowidz z odsyłaczami do kart ewidencji. Formularze obejmowały przynależność państwową, datę i miejsce urodzenia, wyznanie, stan małżeński, zawód, zameldowanie i wymeldowanie, stosunek wojskowy oraz śmierć. Część rubryk pozostawała niewypełniona. Zmiany miejsca zamieszkania ukazują migracje mieszkańców;

suma wszystkich osób wpisanych w ciągu kilku lat nie jest liczbą ludności wsi w jednym momencie. [20]

Kartę rodziny Roemerów opisano jako oznaczoną numerem 18, ze skorowidzowym odsyłaczem do wcześniejszego numeru 46. Przy Wandzie zapisano „właścic. dóbr”, czyli właścicielka dóbr. Editę określono jako córkę, Franciszka i Ottona jako synów. Dopisek nazwiska rodowego Wandy oraz odczyt Annemarie wymagają sprawdzenia w oryginale. [20]

Załącznik zachowuje wstępne odczyty innych wpisów: Katarzyna, nazwisko odczytane jako Siemińska, służąca; Marcin, nazwisko odczytane jako Ratajczak, stelmach; Józef, nazwisko odczytane jako Maćkowiak, robotnik. Są to odczyty niezweryfikowane, odnoszone w opracowaniu do skanów 0019 i 0024. Nie należy utożsamiać Marcina z tej karty z kołodziejem Marcinem Nadrajkowskim wymienionym w kronice bez porównania danych osobowych. [20]

W omówieniu kart księgi pojawiają się imiona Jan, Ewa, Mieczysław, Władysław, Helena, Zofia, Franciszek, Wincenty, Regina, Anna, Marcin, Katarzyna, Jadwiga, Józefa i Józef. Są to przykłady z ewidencji, nie zestawienie popularności imion. Na końcowej karcie 94 zapisano poświadczenie liczby stron księgi z 1 października 1925 roku oraz pieczęć „SPRAWDZONO” z 21 października 1925 roku i oznaczeniem Komisarza Obwodu Policyjnego I w Inowrocławiu. Poświadczenie nie oznacza zakończenia prowadzenia rejestru. [20]

W ramach reformy administracyjnej 1934 roku Łącko znalazło się w gminie Inowrocław-Zachód. Kronika podaje również utworzenie 22 września 1934 roku gromady Łącko z dotychczasowych obszarów dworskich Łącko i Popowiczki. Przekształcenia te zmieniały organizację lokalnego samorządu, nie oznaczały likwidacji majątku.

W gazecie „Dzień Pomorza” z 16 marca 1936 roku, nr 63, na stronie 9 ukazało się ogłoszenie Sądu Grodzkiego w Inowrocławiu z 9 marca 1936 roku, sygn. II Co. 77/36, dotyczące hipoteki o wartości 45 000 marek zapisanej na nieruchomości Łącko. Wniosek o wywołanie listu hipotecznego złożyły Elżbieta Margareta Klara Różycka z domu Hoewel i Gertruda Luisa Anna Heinzig z domu Hoewel; w ogłoszeniu występuje również Marie Banitz z domu Roemer.

Wojna i przejęcie majątku przez państwo

W 1939 roku Łącko znalazło się na obszarze okupowanym i wcielonym do Niemiec, w granicach Kraju Warty. Lokalna kronika zachowuje przekaz o egzekucji Polaków w okolicznych lasach. Nie podaje jednak potwierdzonej lokalizacji, daty ani listy ofiar. Informacja ta wymaga odrębnego rozpoznania w źródłach dotyczących niemieckich zbrodni i pamięci świadków. [1]

Po II wojnie światowej dawny majątek przejęło państwo i przeprowadzono parcelację. Kronika podaje, że podstawą wpisu własności Skarbu Państwa z 2 listopada 1946 roku był wniosek

Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego Pomorskiego w Bydgoszczy z 20 sierpnia 1946 roku. Data wpisu nie musi być tożsama z datą faktycznego objęcia nieruchomości. [1]

Dwór przeznaczono na mieszkania. Według kroniki do 1991 roku mieszkali w nim rodziny Cabańskich, Ciesielskich, Gawareckich, Jaskulskich, Jastrzębskich, Kowalskich, Nowaków i Trawków. Dawny budynek nadzorcy, później wykorzystywany jako gajówka, został rozebrany. [1]

W gminnym wykazie zabytków odnotowano dawny czworak, obecnie dom mieszkalny pod numerem 15, oraz dom i oborę pod numerem 17. Zabudowania te zachowują ślady mieszkaniowej i gospodarczej części dawnego folwarku. Ich adresy ułatwiają powiązanie historii rodzin pracowników z materialnymi pozostałościami majątku. [6]

Zanikowi ulegało również materialne dziedzictwo rodziny właścicieli. Kronika opisuje dewastację rodzinnego cmentarza ewangelickiego Roemerów, kaplicy i ceglanego ogrodzenia. Nie udokumentowano w niej sprawców ani chronologii zniszczeń, dlatego można odnotować rozbiórkę i utratę miejsca pamięci bez przypisywania odpowiedzialności całym grupom mieszkańców. [1]

Od cmentarza Roemerów należy odróżniać cmentarz poepidemiczny, wymieniony dla Łącka w gminnym programie opieki nad zabytkami na lata 2023–2026. Relacja zachowana w poprzednim opracowaniu wiąże szczątki odkrywane podczas eksploatacji żwirowni przy betoniarni z ofiarami cholery. Urzędowy wykaz potwierdza cmentarz poepidemiczny, lecz nie określa choroby, liczby zmarłych ani związku z konkretnymi znaleziskami. [2, 6]

Przemysł, handel i przedsiębiorczość w Łącku po 1945 roku

Zakończenie II wojny światowej w 1945 roku zapoczątkowało istotne przemiany gospodarcze i społeczne w Łącku. Miejscowość, której wcześniejsze dzieje związane były przede wszystkim z rolnictwem, majątkiem ziemskim oraz działalnością rodziny Roemerów, stopniowo wchodziła w nowy okres rozwoju.

Przemiany ustrojowe, reforma rolna oraz tworzenie państwowych i spółdzielczych form gospodarowania wpłynęły na strukturę własności ziemi i sposób jej użytkowania. Dawne stosunki gospodarcze, oparte na funkcjonowaniu majątku ziemskiego, zostały zastąpione nowymi formami organizacji produkcji rolnej.

W kolejnych dziesięcioleciach obok rolnictwa zaczęły rozwijać się działalności związane z produkcją materiałów budowlanych, transportem, handlem i usługami. W 1961 roku opracowano plany elektryfikacji wsi. [1]

Historia gospodarcza Łącka po 1945 roku obejmuje zatem trzy zasadnicze okresy: gospodarkę powojenną i spółdzielczą, przemiany własnościowe po 1989 roku oraz rozwój współczesnej przedsiębiorczości prywatnej.

1. Rolnictwo i działalność spółdzielcza

Rolnictwo przez wiele lat pozostawało podstawą utrzymania części mieszkańców Łącka. Po wojnie zmieniła się organizacja gospodarowania gruntami należącymi wcześniej do majątku ziemskiego.

W historii miejscowości istotne miejsce zajmuje funkcjonowanie spółdzielni rolniczej. Jej działalność należy rozpatrywać w szerszym kontekście powojennej polityki rolnej, obejmującej tworzenie gospodarstw uspołecznionych, wspólne użytkowanie maszyn rolniczych oraz organizację produkcji.

Spółdzielczość rolnicza wpływała na organizację produkcji, zatrudnienie i wykorzystanie zabudowań gospodarczych. Jej znaczenie dla życia społecznego mieszkańców Łącka wymaga jednak potwierdzenia w dokumentach spółdzielni lub relacjach świadków.

2. Betoniarnia i produkcja materiałów budowlanych

Ważnym elementem powojennej historii gospodarczej Łącka była działalność betoniarni. Stanowi ona przykład rozwoju funkcji produkcyjnych miejscowości, wykraczających poza tradycyjne rolnictwo.

Produkcja materiałów betonowych wiązała się z zapotrzebowaniem na materiały wykorzystywane w budownictwie mieszkaniowym, gospodarczym i infrastrukturalnym.

Działalność takiego zakładu wymagała odpowiedniego zaplecza technicznego, dostaw surowców oraz organizacji transportu gotowych wyrobów. Zakład produkcyjny mógł również stanowić miejsce zatrudnienia mieszkańców Łącka i okolicznych miejscowości.

Rok 1965 kronika wskazuje jako początek działalności betoniarni. Istnienie dokumentacji technicznej zakładu z tego czasu potwierdza katalog Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. Jednostka o sygnaturze 6/1050/0/3/540 obejmuje dokumentację instalacji odgromowej betoniarni Łącko z 1965 roku: opis, kosztorys, zestawienie materiałów i plan instalacji. W tym samym zespole zachowano założenia projektowe wykonania płyty betonowej z 1967 roku, sygnatura 6/1050/0/3/539. [1, 7]

Urzędowy wykaz zakładów wymienia Toruńskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Przemysłu Betonów „TORREM” w Toruniu, Zakład Betoniarski Nr 5 Łącko, oraz Toruńskie Zakłady Produkcji Betonów — Betoniarnię Łącko w powiecie inowrocławskim. Nazwy te potwierdzają związki miejscowego zakładu z toruńskim przemysłem betonów. Wykaz wskazuje dokumentację płacową od 1978 roku, lecz nie stanowi chronologii przekształceń i nie pozwala ustalić daty zakończenia pracy betoniarni. [21]

Betoniarnia wprowadziła do miejscowości działalność przemysłową, uzupełniając wcześniejsze funkcje rolnicze. Z historią tego obszaru wiąże się także wydobywanie żwiru. Przekazane materiały nie pozwalają ustalić pełnej kolejności przekształceń organizacyjnych zakładu, jego zatrudnienia ani daty zakończenia produkcji. [1, 2]

3. Rolnicza Spółdzielnia Wytwórcza „Kolektyw” (1954–1956)

Zachowane opracowania dotyczące dziejów Łącka pozwalają dokładniej określić okres funkcjonowania miejscowej spółdzielni rolniczej.

W latach 1954–1956 działała w Łącku Rolnicza Spółdzielnia Wytwórcza „Kolektyw”. Powstanie spółdzielni przypadało na okres kolektywizacji rolnictwa w Polsce. Władze państwowe wspierały wówczas tworzenie zespołowych gospodarstw rolnych, których członkowie mieli wspólnie prowadzić produkcję.

Działalność „Kolektywu” trwała stosunkowo krótko, około dwóch lat. Jej zakończenie w 1956 roku zbiegło się z ogólnopolskimi przemianami politycznymi i odchodzeniem wielu gospodarstw od spółdzielczych form produkcji. Nie ma jednak jeszcze wystarczających dowodów, aby uznać te wydarzenia za bezpośrednią przyczynę rozwiązania spółdzielni w Łącku.

4. Zakład produkcji drutów spawalniczych RYWAL-RHC

Jednym z najlepiej udokumentowanych przedsiębiorstw przemysłowych działających w Łącku jest wytwórnia drutów spawalniczych należąca do RYWAL-RHC Sp. z o.o..

Zakład w Łącku wyspecjalizował się w produkcji drutów przeznaczonych do spawania stali. W opracowaniu technologicznym autorstwa Michała Wińczy i Piotra Stempińskiego przedstawiono szczegółowo proces produkcyjny, obejmujący przygotowanie walcówki, ciągnięcie drutu, obróbkę powierzchniową, nawijanie na szpule i kontrolę jakości.

Produkowano między innymi druty spawalnicze MOST SG2-ITS, MOST SG3-ITM, S1 oraz MOST SpG1. Według opisu technicznego zakład osiągał produkcję około 10 ton drutu na dobę, a planowana wydajność docelowa wynosiła 25–30 ton dziennie. Dane te dotyczą okresu powstania opracowania, nie zaś potwierdzonej produkcji w 2026 roku.

Wytwórnia stanowi ważny przykład rozwoju nowoczesnego przemysłu w niewielkiej miejscowości wiejskiej. Jej działalność wiąże Łącko z rynkiem materiałów spawalniczych, obsługującym zakłady produkcyjne i przedsiębiorstwa z wielu branż gospodarki. Na stronie internetowej RYWAL-RHC w 2026 roku nadal prezentowana jest wytwórnia drutu spawalniczego w Łącku.

5. Przedsiębiorstwo POLBUD-POMORZE

Z gospodarczą historią Łącka związana była również spółka POLBUD-POMORZE, działająca w branży budowlanej. Przedsiębiorstwo zarejestrowano w Krajowym Rejestrze Sądowym 11 grudnia 2002 roku. W późniejszych latach jako adres siedziby spółki figurowało Łącko 18. W 2025 roku nastąpiła zmiana adresu siedziby na Giebnę 20A, co potwierdzają dane rejestrowe aktualne w 2026 roku. Spółka stanowi przykład działalności większego przedsiębiorstwa budowlanego powiązanego adresowo z Łąckiem..

6. Handel, transport i drobna przedsiębiorczość

Po przemianach ustrojowych zapoczątkowanych w 1989 roku w Polsce nastąpił rozwój prywatnej działalności gospodarczej. Zmiany te znalazły odzwierciedlenie również w niewielkich miejscowościach wiejskich.

W Łącku działalność gospodarczą podejmowano między innymi w zakresie handlu detalicznego, usług transportowych, motoryzacyjnych i budowlanych.

Wśród podmiotów występujących w katalogach przedsiębiorstw pod adresem w Łącku znajdują się sklep spożywczo-przemysłowy Tadeusza Adryana, Firma Usługowo-Handlowa Barbary Błaszak, Usługi Transportowe Dominiki Trawki, Auto Detailing Jana Wesołowskiego, PPHU OSTOJA Tomasza Oseta oraz Infinity Igora Krakowiaka.

Rozwój indywidualnej przedsiębiorczości świadczy o zmianie charakteru gospodarczego Łącka. Miejscowość, której gospodarka była niegdyś silnie związana z rolnictwem i majątkiem ziemskim, stała się również miejscem prowadzenia wyspecjalizowanych usług oraz działalności produkcyjnej.

7. Podsumowanie

Powojenna historia gospodarcza Łącka obrazuje przemiany zachodzące na polskiej wsi w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku. Od parcelacji majątku ziemskiego, przez działalność Rolniczej Spółdzielni Wytwórczej „Kolektyw”, uruchomienie betoniarni, aż po współczesną produkcję przemysłową i rozwój prywatnych firm – Łącko stopniowo zmieniało swój charakter gospodarczy. Szczególne znaczenie miały dwa kierunki rozwoju: działalność związana z produkcją materiałów budowlanych oraz przemysł metalowy, reprezentowany przez wytwórnię drutów spawalniczych RYWAL-RHC.

Jednocześnie handel i indywidualne usługi stały się uzupełnieniem tradycyjnych form utrzymania mieszkańców. Historia ta pokazuje, że Łącko, mimo niewielkich rozmiarów, nie było wyłącznie osadą rolniczą, lecz miejscem działalności przedsiębiorstw o zróżnicowanym charakterze i znaczeniu gospodarczym.

Życie społeczne mieszkańców po 1945 roku

Koło Gospodyń Wiejskich w Łącku, początki działalności i okres powojenny (1945–1989)

Ważne miejsce w życiu społecznym Łącka zajmowała działalność kobiet wiejskich, skupiających się wokół idei wzajemnej pomocy, rozwijania umiejętności gospodarskich oraz pielęgnowania miejscowych tradycji. Jedną z form takiej aktywności były Koła Gospodyń Wiejskich, które w okresie powojennym odgrywały istotną rolę w integracji mieszkańców polskiej wsi.

Po zakończeniu II wojny światowej, wraz z odbudową życia gospodarczego i społecznego, na terenie Kujaw rozwijały się organizacje rolnicze i społeczne. Szczególne znaczenie miały kółka rolnicze, przy których często funkcjonowały Koła Gospodyń Wiejskich. Ich działalność obejmowała organizowanie kursów gospodarstwa domowego, szkoleń, spotkań okolicznościowych, pokazów kulinarnych oraz przedsięwzięć służących poprawie warunków życia rodzin wiejskich.

Zachowane informacje o współczesnym Kole Gospodyń Wiejskich w Łącku wskazują, że organizacja ta nawiązuje do wcześniejszych tradycji działalności kobiet w miejscowości. Nie udało się jednak dotychczas ustalić dokładnej daty powstania pierwszego Koła, nazwisk jego założycielek ani okresu nieprzerwanej działalności.

Odnowienie działalności Koła Gospodyń Wiejskich

Współczesny etap działalności Koła Gospodyń Wiejskich w Łącku związany jest z odnowieniem miejscowych tradycji społecznych. Według dostępnych danych obecne Koło zostało zarejestrowane w 2019 roku. Jego funkcjonowanie potwierdzają również dokumenty

samorządowe gminy Pakość, w tym protokół sesji Rady Miejskiej z 2019 roku oraz raporty o stanie gminy za lata 2020 i 2021.

Koło skupia mieszkańców zainteresowanych pielęgnowaniem kujawskich tradycji kulinarnych, organizacją wydarzeń integracyjnych i działalnością na rzecz lokalnej społeczności. Ważną część jego aktywności stanowi przekazywanie młodszymi pokoleniom przepisów i zwyczajów znanych z rodzinnych domów. W 2026 roku funkcję przewodniczącej Koła pełniła Wioletta Oset. W opublikowanym 1 kwietnia 2026 roku artykule Urzędu Miejskiego w Pakości przedstawiono również działalność członkiń Koła, w tym Kariny Woźniak i Ireny Kalinowskiej. Podkreślono ich zaangażowanie w przygotowywanie tradycyjnych potraw, konkursy kulinarne oraz organizowanie spotkań i atrakcji dla mieszkańców.

Działalność KGW w Łącku stanowi przykład kontynuowania tradycji wspólnotowych, które przez pokolenia były ważnym elementem życia polskiej wsi. Współczesne Koło, obok działalności kulinarnej i kulturalnej, pełni również funkcję integracyjną, wzmacniając więzi między mieszkańcami i zachęcając ich do wspólnych inicjatyw.

Ośrodek harcerski od 1967 roku

W 1967 roku uruchomiono ośrodek harcerski w Łącku. Jego twórcą i wieloletnim organizatorem był harcmistrz Dionizy Zaleta, pedagog i działacz związany z Inowrocławiem. Rozbudowę wspierały miejscowe władze, zakłady pracy i jednostki wojskowe. Baza służyła organizacji obozów, wycieczek oraz wychowaniu dzieci i młodzieży. [1, 8]

Według kroniki w latach siedemdziesiątych przyjeżdżało do Łącka ponad 300 uczestników, a w latach osiemdziesiątych blisko 700. Liczby te opisują skalę obozów w przekazie historycznym; nie wskazano, czy odnoszą się do pojedynczego turnusu czy całego sezonu. W obozach uczestniczyła również młodzież z Jugosławii i NRD. [1]

Po 1989 roku pogarszał się stan infrastruktury. W 1992 roku teren leśny przekazano administracyjnie Lasom Państwowym. W październiku 2002 roku Dionizy Zaleta z grupą instruktorów i działaczy powołał Stowarzyszenie Przyjaciół Harcerstwa i Dzieci Specjalnej Troski. Po rozwiązaniu Hufca ZHP Inowrocław Rejon w 2003 roku stowarzyszenie kontynuowało działalność dawnego ośrodka. Od 2020 roku funkcjonuje nazwa Leśna Baza Łącko. [8]

Archiwum dawnego ośrodka obejmuje według przekazanego opracowania fotografie, korespondencję, dokumentację obozów, druki okolicznościowe i materiały prasowe. Zbiory uzupełniają historię organizacyjną o codzienność uczestników, pracę instruktorów oraz wyposażenie bazy. Stanowią źródło do ustalania kolejnych turnusów i zmian infrastruktury. [20]

Strzelnica myśliwska od 1968 roku

11 czerwca 1968 roku Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Inowrocławiu miał wydać pozwolenie na budowę strzelnicy myśliwskiej na gruntach Skarbu Państwa. Kronika dokumentuje datę decyzji, nie dzień otwarcia obiektu. Strzelnica stała się miejscem szkolenia, treningów i zawodów strzelectwa myśliwskiego. [1]

Załączony dokument wskazuje również regulamin strzelnicy stanowiący załącznik do decyzji burmistrza Pakości z 21 czerwca 2022 roku. Jest to kolejny punkt w chronologii jej działalności, odrębny od pozwolenia na budowę z 1968 roku i decyzji opisanej w sprawozdaniu za 2023 rok. [20]

Jej dalsze dzieje obejmują modernizację infrastruktury. Sprawozdanie Zarządu Okręgowego PZŁ w Bydgoszczy zamieszczone w materiałach zjazdowych z 2024 roku opisuje prace wykonane w 2023 roku, w tym podwyższenie wałów i kulochwyków oraz uzupełnienie ogrodzenia. Według tego sprawozdania 19 grudnia 2023 roku Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Inowrocławiu wydał decyzję legalizującą strzelnicę i dopuszczającą ją do użytkowania. [19]

Strzelnica w Łącku wobec nowych wyzwań bezpieczeństwa państwa

Współczesne plany rozbudowy strzelnicy mogą poszerzyć jej funkcje poza łowiectwo i sport strzelecki. Ewentualne wykorzystanie obiektu przez Wojska Obrony Terytorialnej lub inne uprawnione formacje zależałoby od spełnienia wymagań technicznych i formalnych oraz od uzgodnień pomiędzy zainteresowanymi instytucjami. Zagadnienie to stanowi nowy etap w historii obiektu i powinno być opisywane na podstawie dokumentacji planowanej inwestycji.

Przystań Żeglarska od 1978 r.

Yacht Klub Polski Inowrocław zarejestrowano 14 maja 1977 roku, a 11 czerwca tego samego roku Bolesław Adanowicz został wybrany na komandora. Przystań w Łącku zajmuje 2,39 ha dawnego parku dworskiego i leży na Wielkiej Pętli Wielkopolski, tworzonej między innymi przez Wartę, Noteć i Kanał Bydgoski. Według przytoczonych danych szlak jest dostępny dla jednostek o zanurzeniu do 60 cm, szerokości do 4 m i długości do 20 m.

W 1978 roku nad Jeziorem Mielno w Łącku powstał pomost żeglarski, stanowiący ważny element infrastruktury miejscowej przystani. Budowę zrealizowano w ramach czynu społecznego, przy wspólnym zaangażowaniu żołnierzy Jednostki Wojskowej nr 1523 z Inowrocławia oraz członków Yacht Klubu Polski Inowrocław. Przedsięwzięcie stanowiło przykład współpracy wojska ze środowiskiem sportowym i żeglarskim. Wybudowany pomost

umożliwiał cumowanie łodzi i jachtów oraz służył rozwojowi żeglarstwa sportowego i turystycznego na Jeziorze Mielno.

Po kilkudziesięciu latach eksploatacji stan techniczny pomostu uległ pogorszeniu. Ze względów bezpieczeństwa konieczne stało się zamknięcie dostępu do konstrukcji i podjęcie działań zmierzających do jej kapitalnego remontu. W 2024 roku Yacht Klub Polski Inowrocław rozpoczął postępowanie administracyjne dotyczące remontu pomostu głównego, modernizacji infrastruktury brzegowej oraz legalizacji istniejących urządzeń wodnych. W 2026 roku sprawa nadal pozostawała przedmiotem postępowania administracyjnego. Decyzją z 22 czerwca 2026 roku Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Bydgoszczy uchyliło wcześniejszą decyzję odmowną Burmistrza Pakości i przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia.

Świetlica i kształtowanie współczesnego sołectwa

Reforma administracyjna początku lat siedemdziesiątych przywróciła gminy jako podstawowe jednostki administracji. Łącko weszło w skład gminy Pakość. Kronika opisuje wybudowanie w latach siedemdziesiątych świetlicy wiejskiej społecznym wysiłkiem mieszkańców i jej późniejszą sprzedaż w latach dziewięćdziesiątych. Ocena, że sprzedaż nastąpiła wbrew woli mieszkańców, pochodzi z miejscowej relacji. [1]

Po odtworzeniu samorządu gminnego w 1990 roku sołectwo działało jako jednostka pomocnicza gminy. Nie był to początek samej instytucji sołtysa, znanej wcześniej. Statut sołectwa Łącko uchwalono według kroniki 17 kwietnia 2003 roku uchwałą Rady Miejskiej w Pakości nr V/36/03. [1]

W 2015 roku, jak odnotowuje protokół sesji Rady Miejskiej, na 181 osób uprawnionych w zebraniu wyborczym uczestniczyło 23 mieszkańców. Sołtysem został Tomasz Oset, a wśród członków rady sołectkiej wymieniono Karinę Woźniak, Wioletę Oset i Irenę Kalinowską. Wybory w Łącku w 2019 roku odbyły się 16 marca. Ponownie wybrano Tomasza Oseta. [11, 12]

W 2016 roku mieszkańcy powołali Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Łącko, zarejestrowane 13 września. Kronika wskazuje Tomasza Oseta jako prezesa, a Karinę Woźniak i Irenę Kalinowską wśród osób zaangażowanych w jego zarząd. Działalność społeczna uzupełniała zadania sołectwa, umożliwiając organizowanie przedsięwzięć i pozyskiwanie środków na rozwój miejscowości. [1, 17]

Lokalne podsumowanie kadencji 2019–2024 wymienia organizacje współtworzące życie wsi: Koło Gospodyń Wiejskich, Yacht Klub Polski Inowrocław z przystanią żeglarską, Polski Związek Łowiecki oraz Leśną Bazę Łącko. Odnotowuje też działania przy strefie rekreacyjno-wypoczynkowej i posadzenie 150 sadzonek grabu. Materiał ten dokumentuje społeczną aktywność mieszkańców, a nie wyłącznie działalność organów sołectwa. [18]

Komunikat Urzędu Miejskiego z 21 czerwca 2024 roku informuje o wyborze Krzysztofa Nowaka na sołtysa. Do rady sołeckiej weszli Agnieszka Wesołowska, Marcin Szelągowski i Grzegorz Cabański. Następna zmiana nastąpiła jeszcze w tym samym roku: komunikat z 25 października 2024 roku odnotowuje objęcie funkcji przez Marcina Szelągowskiego. Jego przejście z rady sołeckiej na stanowisko sołtysa spowodowało konieczność wyborów uzupełniających do rady. [14, 15]

W wykazie jednostek pomocniczych BIP, zaktualizowanym 5 lutego 2026 roku i sprawdzonym 12 października 2026 roku, jako sołtys Łącka figuruje Marcin Szelągowski. Tym samym zapis przekazanej kroniki wskazujący Tomasza Oseta jako obecnego sołtysa opisuje wcześniejszy etap dziejów samorządu. [16]

Kanał Smyrnia w XX wieku

Kanał Smyrnia, nazywany również Smyrnią Dużą, jest jednym z ważniejszych cieków wodnych zachodnich Kujaw. Jego historia wiąże się z odwadnianiem terenów rolniczych, gospodarką wodną Inowrocławia oraz dziejami Łącka i dawnego majątku Römerów.

W drugiej połowie XX wieku Kanał Smyrnia zaczął pełnić funkcję odbiornika wód i ścieków z Inowrocławia. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych należał do najbardziej zanieczyszczonych cieków dawnego województwa bydgoskiego. Poprawę sytuacji wiązano z rozbudową inowrocławskiej oczyszczalni ścieków prowadzoną w latach 1985–2005. W 2017 roku, według przywołanej wówczas oceny, wody zaliczono do IV klasy jakości. W 2020 roku informowano, że badania prowadzone w rejonie Łącka nie wykazały pogorszenia jakości wody w stosunku do wcześniejszych obserwacji.

Kapliczka maryjna i krzyże przydrożne

Jednym z miejsc kultu religijnego mieszkańców Łącka jest kapliczka maryjna wzniesiona staraniem Witolda Zygmiana i księdza Stefana Nowaka z Tuczna. Usytuowana w otoczeniu zieleni, służy modlitwie i oddawaniu czci Matce Bożej. W jej centralnej części znajduje się figura Matki Bożej umieszczona w przeszklonej gablocie, a obok zamieszczono tablice z wezwaniami do modlitwy różańcowej, modlitwą do Ducha Świętego oraz przesłaniem fatimskim. Po drugiej stronie wsi stoi drewniany krzyż z 1946 roku, ufundowany przez Szymona Cecelona na jego ziemi. Stanowi on przykład lokalnego dziedzictwa kulturowego i powojennej tradycji stawiania krzyży przydrożnych oraz wotywnych jako wyrazu dziękczynienia.

Na prywatnej posesji w Łącku znajduje się okazały krzyż z figurą ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa. Poniżej, w niewielkiej drewnianej kapliczce ozdobionej snycerskimi detalami, umieszczono figurę św. Tomasza. Krzyż powstał w marcu 2021 r.

Przyroda jako dziedzictwo dawnych mieszkańców Łącka

Krajobraz Łącka przechowuje ślady życia i gospodarowania wcześniejszych pokoleń. Obok zabudowań, dróg i pozostałości zespołu dworskiego należą do nich stare aleje, okazałe dęby oraz tereny podmokłe. Ich znaczenie wykracza poza wartość przyrodniczą: pomagają odczytać dawny układ przestrzenny wsi i jej otoczenia. Jest również świadectwem prowadzenia celowej gospodarki leśnej.

Szczególnym przykładem jest stara aleja nazywana akacją. Jej alejowy układ świadczy o świadomym kształtowaniu krajobrazu Łącka. Drzewa posadzono wzdłuż drogi prowadzącej z pierwszej osady (Łącko nr 1 – dawna gajówka) w stronę pałacu.

Pomnikowe dęby stanowią inną warstwę tego dziedzictwa. Najstarsze z nich, których wiek szacuje się na kilkaset lat (ich szacowany wiek na **300–400 lat** i obwody 410, 435, 500 oraz 500 cm). Nie wiadomo, które zostały posadzone przez człowieka, a które wyrosły naturalnie. Ich obecność pozwala natomiast powiązać z dawnymi zabudowaniami folwarcznymi czy młynem przy nadbrzeżu jeziora Mielno. Szczególnym świadectwem związku przyrody z dawną siedzibą majątku jest dąb wymieniony w dokumentacji jako rosnący w parku dworskim.

Osobnego zbadania wymaga historia miejscowych mokradeł. Sześć bagien objętych ochroną o powierzchniach: 4,71; 0,32; 0,34; 0,27; 0,33 i 0,57 ha, łącznie 6,54 ha, jako użytki ekologiczne świadczą o wartości podmokłych fragmentów lasów Łącka.

Jednym z charakterystycznych elementów krajobrazu Łącka są Torfniki, których nazwa została zachowana również w państwowych rejestrach geograficznych. Ich pochodzenie należy wiązać z naturalnymi procesami torfotwórczymi, zachodzącymi przez tysiące lat na podmokłych terenach doliny Noteci i jej otoczenia. W przeszłości torf stanowił cenny surowiec opałowy. Możliwe, że również mieszkańcy Łącka wykorzystywali miejscowe pokłady torfu na potrzeby gospodarstw domowych i majątku ziemskiego. W miejscach jego eksploatacji mogły powstawać zagłębienia, które następnie wypełniały się wodą i zarastały roślinnością. Na późniejszy wygląd tych terenów wpływały zapewne prace melioracyjne oraz przekształcenia sieci wodnej związane z gospodarką rolną i rozwojem żeglugi w regionie. Torfniki stanowią zatem potencjalne świadectwo dwóch etapów historii Łącka: naturalnego kształtowania krajobrazu polodowcowego oraz jego późniejszego gospodarczego wykorzystania przez człowieka. Jeżeli dawne mapy potwierdzą, że część tych obniżen odpowiada przebiegowi prawdopodobnego kanału łączącego fragment jeziora Mielno znajdujący się przy pałacu z pozostałą częścią jeziora (ułatwienie kursowania barek), będzie można opisać je jako miejsca, w których dawna działalność gospodarcza ustąpiła procesom przyrodniczym.

Dziedzictwo przodków można zatem dostrzegać zarówno w sadzeniu i porządkowaniu zieleni, jak i w pozostawianiu starych drzew. Dzisiejsza ochrona tych miejsc jest kolejnym świadomym działaniem — zachowaniem krajobrazu, który łączy historię mieszkańców z historią przyrody.

Dni Łącka – święto lokalnej społeczności (2016–2019)

Ważnym wydarzeniem w życiu społecznym i kulturalnym Łącka były coroczne obchody Dnia Łącka, organizowane w okresie letnim przez miejscowe sołectwo i Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Łącko, przy współpracy z Ośrodkiem Kultury i Turystyki w Pakości.

Święto wsi służyło integracji mieszkańców, pielęgnowaniu lokalnych tradycji oraz promocji walorów przyrodniczych i rekreacyjnych Łącka. Głównym miejscem spotkań był teren nad Jeziorem Mielno, gdzie organizowano zawody sportowe, konkursy, wystawy, występy artystyczne i zabawy taneczne. W 2016 roku odbył się pierwszy Bieg Szlakiem Trzech Dębów, którego trasa prowadziła przez okoliczne lasy, a program uzupełniły zawody na miejscowej strzelnicy myśliwskiej. W 2017 roku obchody pod hasłem „Dawno, dawno temu na wsi” obejmowały Jarmark Łącki, wystawę zabytkowych maszyn i narzędzi rolniczych oraz turniej drużynowy o Puchar Sołtysa. Organizację Dnia Łącka w 2018 roku wsparto dotacją gminną w wysokości 3300 zł; w dokumentach samorządowych podkreślano znaczenie imprezy dla aktywizacji sportowej i wzmacniania więzi sąsiedzkich. Ostatnie udokumentowane obchody w tej formule odbyły się 13 lipca 2019 roku i były związane z 760-leciem Łącka. Pamiątką jubileuszu została drewniana rzeźba franciszkanina autorstwa Bogumiły Caniból, ustawiona w centrum wsi.

Dni Łącka pozostają ważnym przykładem społecznej aktywności mieszkańców i współpracy lokalnych organizacji, samorządu oraz instytucji kultury.

Fundusz sołecki jako instrument rozwoju miejscowości

Istotnym elementem rozwoju Łącka w pierwszych dziesięcioleciach XXI wieku stał się fundusz sołecki, umożliwiający mieszkańcom bezpośrednie współdecydowanie o przeznaczeniu części środków budżetowych Gminy Pakość. Fundusz ten pozwolił na stopniową realizację przedsięwzięć o znaczeniu lokalnym, które nie zawsze znajdowały się wśród najważniejszych inwestycji gminnych, lecz miały bezpośredni wpływ na codzienne życie mieszkańców.

Decyzje dotyczące przeznaczenia środków podejmowano podczas zebrań wiejskich. Mieszkańcy mogli zgłaszać potrzeby, określać priorytety i wskazywać przedsięwzięcia do realizacji w następnym roku budżetowym. W ten sposób fundusz sołecki stał się nie tylko źródłem finansowania drobnych inwestycji, lecz także narzędziem samorządności lokalnej.

Pierwsze lata funkcjonowania funduszu

Z zachowanych zestawień wynika, że w 2010 roku Łącko dysponowało kwotą 9 561 zł, z której wykorzystano 9 093,85 zł. W następnych latach wysokość środków stopniowo wzrastała. W latach 2010–2016 łączna wartość wykorzystanych środków wyniosła 64 607,39 zł. Pieniądze te umożliwiały prowadzenie niewielkich, lecz systematycznych prac na rzecz miejscowości.

Istotną cechą funduszu była jego coroczność. Dzięki niej mieszkańcy mogli planować kolejne działania, utrzymywać wcześniej wykonane urządzenia oraz stopniowo rozwijać przestrzeń publiczną.

Utrzymanie zieleni i zagospodarowanie przestrzeni wiejskiej

Jednym z powtarzających się kierunków wydatkowania funduszu było utrzymanie terenów zielonych, koszenie trawy oraz prace porządkowe. W 2018 roku środki przeznaczono między innymi na utrzymanie zieleni i porządku w sołectwie oraz naprawę i konserwację altany ogrodowej. Wydatki wyniosły 14 299,69 zł, co stanowiło 99,76% planu. Przedsięwzięcia te miały znaczenie dla estetyki Łącka, zachowania porządku w miejscach ogólnodostępnych oraz utrzymania infrastruktury wykorzystywanej podczas spotkań mieszkańców. Z czasem coraz większą rolę zaczęły odgrywać tereny rekreacyjne i przestrzenie przeznaczone do wspólnego wypoczynku.

Rozwój infrastruktury rekreacyjnej

Kolejnym kierunkiem wykorzystania funduszu była poprawa warunków rekreacji dzieci, młodzieży i dorosłych. W 2021 roku wśród przedsięwzięć znalazły się doposażenie placu zabaw oraz ustawienie tablicy informacyjnej od strony Rybitw. Zaplanowano także naprawę drogi prowadzącej w kierunku dawnego cmentarza ewangelickiego. Szczególne znaczenie miały działania związane z tworzeniem i utrzymaniem miejsc wypoczynku. W 2023 roku przeznaczono 14 453,86 zł na stworzenie strefy rekreacyjno-wypoczynkowej dla mieszkańców Łącka i Rybitw, na działce nr 63/3 w obrębie Łącko. Kolejne 5 670,30 zł wydano na konserwację urządzeń zabawowych i elementów małej architektury ogrodowej.

Było to przedsięwzięcie o znaczeniu ponadsołeckim. Z dokumentacji wynika, że również Sołectwo Rybitwy przeznaczyło na wspólną strefę rekreacyjną 26 997,79 zł. Łącznie wydatki obu sołectw na ten cel wyniosły 41 451,65 zł. Wspólna realizacja zadania pokazuje, że fundusz sołecki mógł służyć nie tylko potrzebom jednej miejscowości, ale także współpracy sąsiednich społeczności.

Udział mieszkańców w zarządzaniu miejscowością

Znaczenie funduszu nie ograniczało się do wartości wykonanych prac. Równie ważna była możliwość uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji. Fundusz sprzyjał określaniu wspólnych potrzeb, dyskusji nad kierunkami rozwoju miejscowości oraz budowaniu odpowiedzialności za przestrzeń publiczną. W protokole sesji Rady Miejskiej w Pakości z 2020 roku, podczas omawiania wykonania budżetu za 2019 rok, Łącko wymieniono wśród sołectw, które niemal w całości wykorzystały przyznane środki. Świadczy to o wysokim poziomie realizacji zaplanowanych wówczas przedsięwzięć.

Znaczenie funduszu dla współczesnego Łącka

Wieloletnie funkcjonowanie funduszu sołeckiego przyczyniło się do stopniowej poprawy jakości przestrzeni publicznej Łącka. Najbardziej widoczne efekty obejmowały utrzymanie zieleni, rozwój miejsc rekreacji, doposażenie i konserwację placu zabaw oraz realizację niewielkich prac infrastrukturalnych. Fundusz nie zastępował większych inwestycji finansowanych bezpośrednio z budżetu gminy, ale pozwalał odpowiadać na potrzeby wskazywane przez samych mieszkańców.

Jego znaczenie należy więc rozpatrywać w dwóch wymiarach: materialnym, związanym z konkretnymi przedsięwzięciami, oraz społecznym, wynikającym ze wzmacniania aktywności mieszkańców i ich wpływu na rozwój własnej miejscowości.

W historii współczesnego Łącka fundusz sołecki stanowi przykład stopniowego rozwoju wsi opartego na lokalnych inicjatywach, współpracy z samorządem gminnym i zaangażowaniu społeczności.

Zagrożenie utratą dziedzictwa archeologicznego Łącka

Szczegółnej uwagi wymaga przyszłość półwyspu zwanego Cyplem, położonego nad Jeziorem Mielno, w sąsiedztwie dawnego majątku Roemerów. Znajdował się tam młyn, którego tradycja może nawiązywać do średniowiecznego młynarstwa udokumentowanego w Łącku już w 1277 roku. Planowane zagospodarowanie deweloperskie tego terenu rodzi obawy o zachowanie potencjalnych relikwów dawnej zabudowy, urządzeń wodnych oraz śladów wielowiekowej działalności człowieka. Szczególne zagrożenie stanowią roboty ziemne, które bez wcześniejszego rozpoznania archeologicznego mogą doprowadzić do nieodwracalnej utraty informacji o przeszłości miejscowości. Przykład terenów eksploatowanych przez żwirownię w Łącku wskazuje na potrzebę przeanalizowania również skutków wcześniejszych przekształceń krajobrazu. Należy ustalić, czy podczas wydobywania kruszywa prowadzono nadzór archeologiczny oraz czy dokumentowano ewentualne odkrycia. Ochrona Cypla nie musi oznaczać całkowitego wykluczenia przyszłej zabudowy. Powinna jednak obejmować wcześniejsze rozpoznanie historyczne i archeologiczne, a w przypadku stwierdzenia cennych pozostałości – zastosowanie odpowiednich środków konserwatorskich.

Największym zagrożeniem byłoby rozpoczęcie nieodwracalnych prac ziemnych bez uprzedniego zbadania tego miejsca.

Wykaz znanych sołtysów Łącka

Funkcja sołtysa odgrywała istotną rolę w życiu społecznym i organizacyjnym Łącka. Sołtys reprezentował mieszkańców wobec władz administracyjnych, uczestniczył w organizacji prac społecznych oraz pośredniczył w rozwiązywaniu spraw dotyczących miejscowej społeczności.

.Sołtys	Okres lub potwierdzenie	Ważne inicjatywy
nieustalone	1949–1951	Sołtys Gromady Łącko
Funkcja zlikwidowana przez PRL	1954 – 1958	
Józef Tomaszewski	Daty niepodane	
Władysław Swendrowski	Daty niepodane	
Irena Kalinowska	Przed Kariną Woźniak według kolejności kroniki	
Karina Woźniak	Potwierdzona w 2011 i 2013 roku; następca wybrany w 2015	W 2011 roku w Łącku powstał plac zabaw dla dzieci, stanowiący element infrastruktury rekreacyjnej miejscowości.
Tomasz Oset	Wybory 2015 i 16 marca 2019; wykaz BIP z 2022	W lipcu 2016 roku rozpoczęto w Łącku prace budowlane związane z przebudową drogi z Łącka do Wielowsi polegające na wymianie starej nawierzchni z kamienia wapiennego na nową konstrukcję bitumiczną. 6 lutego 2018 r. dwie drogi w miejscowości Łącko otrzymały nazwy Myśliwska oraz Żeglarska na mocy Uchwały nr XXVIII/303/2018 Rady Miejskiej w Pakości. Nazewnictwo to ściśle nawiązuje do lokalnych atrakcji oraz infrastruktury wsi – w Łącku nad Jeziorem Mielno funkcjonuje znana w regionie przystań żeglarska (stąd ulica Żeglarska), a także strzelnica myśliwska (stąd ulica myśliwska). 2019 postawiono wiatę nad jeziorem Mielno
Krzysztof Nowak	Wybór ogłoszony 21 czerwca 2024; zmiana przed 25 października 2024	Pełnił swoją funkcję 4 miesiące.
Marcin Szelągowski	Wybór potwierdzony 25 października 2024; obecny wykaz BIP	

Dzieje Łącka ukazują ciągłość miejsca przy jednoczesnej zmienności jego funkcji. Osada związana w średniowieczu z dobrami biskupimi, później z majątkiem ziemskim i rodziną Roemerów, po 1945 roku stała się przestrzenią przemian własnościowych, rozwoju przemysłu, działalności społecznej i lokalnego samorządu. Zachowane dokumenty, zabytki, relacje

mieszkańców oraz ślady dawnych instytucji tworzą wspólnie obraz miejscowości, której historia wykracza poza dzieje samego majątku. Opracowanie pozostaje otwarte na uzupełnienia, zwłaszcza o fotografie, dokumenty rodzinne, wspomnienia oraz wyniki dalszych kwerend archiwalnych.

Źródła i numerowane odsyłacze

Odsyłacze w nawiasach kwadratowych wskazują pozycje poniższego wykazu. Dla źródeł internetowych data dostępu: 12 października 2026 roku. Informacje z przekazanej kroniki mają własne oznaczenie, dzięki czemu można odróżnić je od potwierdzeń urzędowych i opracowań naukowych.

[1] Historia Łącka.docx. Przekazana kronika wsi, 8 stron, bez wskazanego w tekście autora i daty opracowania. Źródło szczegółowych danych o właścicielach, rodzinach, zawodach, zmianach powojennych i starszych sołtysach.

[2] Historia_Lacka_2026(1).docx. Przekazane opracowanie, 7 stron, zawierające omówienie „Listy dusz” obszaru dworskiego Łącko z lat 1925–1932. Odczyty zapisów przytoczono jako ustalenia tego opracowania, nie jako nową pełną transkrypcję księgi.

[3] Lucyna Domańska, Aleksander Koško, Łącko, woj. Bydgoszcz, stanowisko 6 — obozowisko z fazy I („AB”) kultury pucharów lejkowatych. Z badań nad genezą rozwoju i systematyką chronologiczną kultury pucharów lejkowatych na Kujawach, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Archaeologica, nr 4, 1983, s. 4–55. DOI: 10.18778/0208-6034.04.01. <https://czasopisma.uni.lodz.pl/archaeo/article/view/16099>

[4] Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Dział I Dokumenty. Seria I Inwentarz realny. Zeszyt 1 Oryginalne dokumenty samoistne z XIII wieku. Opis dokumentu biskupa Albierza dotyczącego młyna w Łącku. <https://bibliotekanauki.pl/articles/1044211.pdf>

[5] Polskie Zabytki, Łącko, hasło dotyczące zespołu dworskiego, numer rejestru A/440/1–2 i data wpisu. <https://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1143/Lacko/>

[6] Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Pakość na lata 2023–2026, uchwała nr XLV/429/2023 z 27 kwietnia 2023 roku, Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego, poz. 3014. Wykaz dla Łącka: strona 32 pliku PDF. https://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/WDU_C/2023/3014/akt.pdf

[7] Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Wojewódzkie Zjednoczenie Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych w Bydgoszczy: sygn. 6/1050/0/3/540, dokumentacja instalacji odgromowej betoniarni Łącko, 1965; sygn. 6/1050/0/3/539, założenia wykonania płyty betonowej, 1967. Katalog Szukaj w Archiwach. <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/jednostka/-/jednostka/21416566>

[8] Leśna baza Łącko, lokalny opis historii ośrodka, 2023. <https://www.wieslacko.pl/news/2023/08/lesna-baza-lacko,245>

[9] Uchwała Rady Miejskiej w Pakości nr VII/48/2011 z 16 czerwca 2011 roku w sprawie poboru podatków w drodze inkasa, § 2 pkt 7, Karina Woźniak jako sołtys Łącka. Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego nr 170, poz. 1433, s. 9764. https://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/WDU_C/2011/170/D_Kuj_Pom_170_2011.pdf

[10] Uchwała Rady Miejskiej w Pakości nr XXIV/232/2013 z 27 czerwca 2013 roku, wykaz sołtysów i inkasentów, Karina Woźniak. Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego, poz. 2377. https://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/WDU_C/2013/2377/oryginal/akt.pdf

[11] Archiwalny BIP Gminy Pakość, Protokół nr V/2015, informacja o wyborach sołtysów, s. 6–7, i wykaz inkasentów, s. 23. <https://www.archiwumbip.pakosc.pl/Protok%C3%B3%C5%82%20nr%20V%20201576f3.pdf?id=4517>

[12] Archiwalny BIP Gminy Pakość, Protokół nr VI/19 z sesji 25 kwietnia 2019 roku, informacja o wyborach, s. 5–6. https://www.archiwumbip.pakosc.pl/Protokol_VI_20196c70.pdf?id=6110

[13] Archiwalny BIP Gminy Pakość, Wykaz jednostek pomocniczych, ostatnia zmiana 29 lipca 2022 roku; Tomasz Oset. <https://www.archiwumbip.pakosc.pl/indexed4-2.html?cid=65>

[14] Urząd Miejski w Pakości, Kolejne wybory na sołtysa i radę sołecką za nami, 21 czerwca 2024 roku; Krzysztof Nowak. <https://pakosc.pl/aktualnosci/kolejne-wybory-na-soltysa-i-rade-solecka-za-nami.html>

[15] Urząd Miejski w Pakości, VI Sesja Rady Miejskiej w Pakości za nami, 25 października 2024 roku; Marcin Szelągowski. <https://pakosc.pl/aktualnosci/vi-sesja-rady-miejskiej-w-pakosci-za-nami.html>

- [16] BIP Urzędu Miejskiego w Pakości, Jednostki pomocnicze, aktualizacja 5 lutego 2026 roku; Marcin Szelągowski. <https://bip.pakosc.pl/jednostki-pomocnicze.html>
- [17] Stowarzyszenie, strona wsi Łącko; informacja o rejestracji 13 września 2016 roku. <https://www.wieslacko.pl/stowarzyszenie,117>
- [18] Czas na zmiany, podsumowanie kadencji sołectwa 2019–2024, czerwiec 2024. <https://www.wieslacko.pl/news/2024/06/czas-na-zmiany,259>
- [19] Zarząd Okręgowy PZŁ w Bydgoszczy, materiały Okręgowego Zjazdu Delegatów z 29 czerwca 2024 roku, sprawozdanie dotyczące modernizacji strzelnicy w Łącku i decyzji z 19 grudnia 2023 roku. https://bydgoszcz.pzlow.pl/wp-content/uploads/2024/05/Materialy_zjazdowe-29.06.2024.pdf
- [20] Historia_Lacka_2026(1)(1).docx, opracowanie historii wsi udostępnione 12 października 2026 roku. Wykorzystano je jako źródło uzupełnień dotyczących badań archeologicznych, „Listy dusz”, historycznych form nazwy miejscowości, przyporządkowania parafialnego, areálu majątku, zmian administracyjnych, regulaminu strzelnicy i archiwum harcerskiego. Odczyty księgi przytoczono z zachowaniem oznaczeń niepewności. Ponieważ wykaz źródeł tego opracowania nie zawiera pełnych danych bibliograficznych wszystkich pozycji, informacje zaczerpnięte wyłącznie z niego wymagają dalszej weryfikacji.
- [21] Wykaz zakładów, urzędowy dokument udostępniony w serwisie gov.pl, s. 17–18 pliku PDF, pozycja 253: TORREM, Zakład Betoniarski Nr 5 Łącko, oraz Toruńskie Zakłady Produkcji Betonów, Betoniarnia Łącko. <https://www.gov.pl/attachment/08d593a9-abbf-40f2-904b-96a30e264f08>
- [22] Fondation Napoléon, Oudinot, Nicolas-Charles, duc de Reggio, 1767–1847, maréchal, biogram. Informacja o tytule hrabiego i dotacji domeny inowrocławskiej z 25 lipca 1808 roku. <https://www.napoleon.org/histoire-des-2-empires/biographies/oudinot-nicolas-charles-duc-de-reggio-1767-1847-marechal/>

Spis treści

Wstęp.....	3
Pradzieje i najstarsze ślady osadnictwa.....	5
Średniowieczne Łącko i dobra biskupie	5
Cypel, młyn wodny i Torfniki – historyczne zagospodarowanie zatoki Jeziora Mielno	6
Dzierżawcy i mieszkańcy w XVII i XVIII wieku	7
Rozbiory i zmiany właścicieli do 1828 roku	8
Majątek Roemerów w XIX wieku	8
Rodzina właścicieli i życie wsi na początku XX wieku	9
Budowa drogi Pakość - Łącko w latach 1913–1914.....	10
1. Droga jako element rozwoju majątku ziemskiego	10
2. Początki przedsięwzięcia – rok 1913	10
3. Rodzina Roemerów i sprawa budowy drogi.....	11
4. Przygotowanie inwestycji wiosną 1914 roku	11
5. Oferty na wykonanie drogi z Pakości do Łącka	11
6. Technologia budowy drogi	12
7. Budowa drogi a wybuch I wojny światowej	12
8. Znaczenie inwestycji dla historii Łącka	12
Łącko w II Rzeczypospolitej.....	12
Wojna i przejęcie majątku przez państwo	14
Przemysł, handel i przedsiębiorczość w Łącku po 1945 roku	15
1. Rolnictwo i działalność spółdzielcza	16
2. Betoniarnia i produkcja materiałów budowlanych	16
3. Rolnicza Spółdzielnia Wytwórcza „Kolektyw” (1954–1956).....	17
4. Zakład produkcji drutów spawalniczych RYWAL-RHC.....	17
5. Przedsiębiorstwo POLBUD-POMORZE	18
6. Handel, transport i drobna przedsiębiorczość	18
7. Podsumowanie.....	19
Życie społeczne mieszkańców po 1945 roku.....	19
Koło Gospodyń Wiejskich w Łącku, początki działalności i okres powojenny (1945–1989) .	19
Odnowienie działalności Koła Gospodyń Wiejskich	19

Ośrodek harcerski od 1967 roku	20
Strzelnica myśliwska od 1968 roku.....	21
Strzelnica w Łącku wobec nowych wyzwań bezpieczeństwa państwa	21
Przystań Żeglarska od 1978 r.	21
Świetlica i kształtowanie współczesnego sołectwa	22
Kanał Smyrnia w XX wieku	23
Kapliczka maryjna i krzyże przydrożne.....	23
Przyroda jako dziedzictwo dawnych mieszkańców Łącka.....	24
Dni Łącka – święto lokalnej społeczności (2016–2019)	25
Fundusz sołecki jako instrument rozwoju miejscowości	25
Pierwsze lata funkcjonowania funduszu	25
Utrzymanie zieleni i zagospodarowanie przestrzeni wiejskiej.....	26
Rozwój infrastruktury rekreacyjnej	26
Udział mieszkańców w zarządzaniu miejscowością	26
Znaczenie funduszu dla współczesnego Łącka.....	27
Zagrożenie utratą dziedzictwa archeologicznego Łącka	27
Wykaz znanych sołtysów Łącka.....	28
Źródła i numerowane odsyłacze.....	30